

**Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko – Neretvanska Županija
OPĆINA PROZOR – RAMA
Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije**

Općina Prozor-Rama, Kralja Tomislava bb, tel/fax: ++ 387 36 771 912, 771 342,
e-mail: razvoj@prozor-rama.org , www.prozor-rama.org

**INFORMACIJA O STANJU GOSPODARSTVA I OBLASTI ZAPOSŁJAVANJA
U OPĆINI PROZOR-RAMA**

Prozor-Rama, lipanj 2024. godine

Informacija o stanju gospodarstva i oblasti zapošļavanja u općini Prozor – Rama 2023.

Sadržaj:

I. UVOD.....	3
II. PREGLED I STANJE PO POJEDINIM POKAZATELJIMA	3
1. Broj i struktura poslovnih subjekata na području općine Prozor-Rama iz Registra izdanih i upisanih Rješenja/Odobrenja za osnivanje radnji ili obavljanje različitih djelatnosti za pravne i fizičke osobe u 2023.g.....	3
2. Tržište radne snage.....	5
3. Prosječna neto plaća.....	5
4. Umirovljenici.....	6
5. Vanjskotrgovinska razmjena.....	6
6. Indeks razvijenosti.....	6
7. Stanje u javnim poduzećima	7
III. AKTIVNOSTI, MJERE I PROJEKTI ZA POBOLJŠANJE STANJA U OBLASTI GOSPODARSTVA U OPĆINI PROZOR – RAMA.....	8
1. Strateški projekti i razvojni program na razini općine Prozor – Rama	9
2. Projekti, programi i provedbene aktivnosti za naredni period	11
IV. ZAKLJUČAK	14

I. UVOD

Informacija o stanju gospodarstva i oblasti zapošljavanja u općini Prozor-Rama, analizira strukturu poslovnih subjekata (pravne i fizičke osobe), razvrstanih po djelatnostima, što može biti značajno za donošenje odluka važnih za sve sfere javnog života u ovoj općini.

Analiza socioekonomskih pokazatelja (tržište radne snage, prosječna neto plaća, vrste i broj isplaćenih mirovina, vanjsko trgovinska razmjena) temelj su za dobivanje značajnog podatka o stupnju razvijenosti općine Prozor-Rama u Hercegovačko-Neretvanskoj županiji i Federaciji BiH. Temeljem iskazanih stanja planiraju se aktivnosti, programi, projekti i mjere za poboljšanje stanja u oblasti gospodarstva i zapošljavanja, a sve usklađeno sa Strategijom razvoja općine Prozor – Rama 2022.-2027.

II. PREGLED STANJA PO POJEDINIM POKAZATELJIMA –pod. iz izv. služ.

1. Broj i struktura poslovnih subjekata, pravnih i fizičkih osoba na području općine Prozor-Rama, u 2023. godini

Po podacima iz Registra izdatih odobrenja- rješenja za osnivanje radnje ili obavljanje djelatnosti, (kod nadležne Općinske službe), sa danom 31.12.2023.godine, odobrenje - rješenje za osnivanje radnje ili obavljanje djelatnosti posjeduje, ukupno **191** (stotinudevedesetjedna) fizičkih osoba u osnovnom, dopunskom i dodatnom zanimanju, (2019-184, 2020- 184, 2021-199 i 2022-187) i to za:

- **21** trgovinskih radnji, (2018.-30, 2019-28, 2020.-25, 2021-27, 2022-23),
- **33** ugostiteljske radnje, (2018.-32, 2019-33, 2020.-33, 2021-35, 2022-33),
- **137** obrta i srodnih djelatnosti, od toga:
  - (88) u osnovnom zanimanju (od toga su 38 poljoprivrednih djelatnosti), (2018.-83, 2019-89, 2020.-91, 2021-93, 2022-85),
  - (44) dopunske djelatnosti (obrt i srodne djelatnosti), (2018.-29, 2019-31, 2020.-33, 2021-41, 2022-44)
  - (2) dodatne djelatnosti (obrt i srodna djelatnost), (2018.-2,2019-3, 2020.-2, 2021-3,2022-2),
- **99** pravnih osoba (različite djelatnosti i za više vrsta djelatnosti u jednoj pravnoj osobi), (2018.-94, 2019-95, 2020.-95, 2021-98, 2022-99), i
- **100** osoba, posjeduje rješenja za obavljanje prijevoza stvari za vlastite potrebe u poljoprivredi i drugim djelatnostima (2018.-83, 2019-89, 2020.-94, 2021-96, 2022-100).

Od ukupno registrirane 191 djelatnosti, žene su vlasnice 47 ili 24,6 %, a muški 144 što je 75,4%.

1.1. Vrste registriranih obrta i srodnih djelatnosti sa danom 31.12.2023.godine;

Tablica:1.

	Vrsta	Osnovno zanimanje	Dopunsko zanimanje	Dodatno zanimanje	Tradicijski stari obrt		UKUPNO
					osnovno	dopunsko	
1	Frizerski saloni	1	1		12		14
2	Prozvodnja ostale vanjske odjeće				2		2
3	Kemijska čistiona		1				1
4	Staklorezačka radnja	1					1
5	Zidarsko-fasaderska djelatnost	7					7
6	Internet klub		1	1			2
7	Autolimarska radnja	1					1
8	Djelatnost čišćenja				1		1
9	Računovodstveno programiranje	2	2				4
10	Rezanje, oblikovanje i obrada kamena				2		2
11	Pekarske radnje	2					2
12	Završni građevinski radovi	2					2
13	Automehaničarska radnja	2	1				3
14	Obrt za zastupanje u osiguranju	1					1
15	Poljoprivredne djelatnost	38	8				46
16	Uvođenje istalacija		1				1
17	Autoprijevoznike djelatnosti	1					1
18	Uslužne djelatnosti u svezi sa kopnenim prijevozom		2				2
19	Taksi služba	3					3
20	Djelatnost auto škola	1					1
21	Foto video		1				1
22	Elektroinstalacijski radovi	2	2				4
23	Optika		1				1
24	Urarsko-zlatarsko-filigranska			1			1
25	Proizvodnja el.energije(Solarne elektrane)	1	25				26
26	Proizvodnja ostalih tekstilnih proizvoda				1		1
27	Pržionica kave		1				1
28	Površinska obrada i presvlačenje				2		2
29	Frizerski i drugi tretmani za uljepšavanje				1		1
30	Proizvodnja ostalog namještaja				1		1
31	Proizvodnja sokova od voća i povrća				1		1
UKUPNO		65	47	2	23	0	137
Sveukupno sa uključenim tradicijskim obrtima		65	47	2	23		137

U 2011.god. imali smo 15 odjava po službenoj dužnosti, u 2012.god.33 odjave, u 2013.god. 86, u 2014. god. 63, u 2015.godini 24 odjave, u 2016.god. 13, u 2017.god. 40 odjava, u 2018.god. 9 odjava, u 2019.godini 17, u 2020.godini 2 odjave, u 2021.god. 3, u 2022. 3 odjave ,u 2023. 11 odjava po službenoj dužnosti, što je ukupno, od 2011. do 31.12.2023.godine, 319 odjava po službenoj dužnosti. Ovim odjavama uređena je stvarna evidencija obrta u općini Prozor – Rama.

2.Tržište radne snage

Tablica broj 2: Pregled evidentirane prosječne zaposlenosti nezaposlenosti:2015-2023.god.

Godina	Prosjeak evidentirane zaposlenosti (stat. Bilteni)	Zaposlenost prema podacima Porezne uprave	Prosjeak evidentirane nezaposlenosti
2023.	1406	prema sjedištu poslodavca - 1377 prema prebivalištu uposlenika- 1832	1723
2022.	1421	prema sjedištu poslodavca - 1395 prema prebivalištu uposlenika-1833	1755
2021.	1439		1806
2020.	1412		1845
2019.	1431		1783
2018.	1414	-	1863
2017.	1173		1964
2016.	1184		1952
2015.	1166		1981

Izvor podataka : Služba za zapošljavanje HNŽ/K,-statistički bilteni i izvješća*.

Tablica broj 3: Procjena ukupnog broja stanovništva, radno sposobnog, aktivnog stanovništva i radne snage u Federaciji BiH, HNŽ/K i općini Prozor-Rama u 2023 god.

Općina	Stanovništvo (procjena sredinom godine)	Zaposlenost	Nezaposlenost	Radno sposobno stanovništvo	Radna snaga
Federacija BiH	2.150.054	535.659	277.160	1.475.595	818.421
Ukupno HNŽ/K	212.101	56.393	26.210	142.623	82.603
Prozor-Rama	12.960	1.406	1.723	9.321	3.129

Izvor podataka : Služba za zapošljavanje HNŽ/K

3. Prosječna neto plaća

Tablica broj 4: Prosječna neto plaća u 2023. godini

Općina	Prosječna neto plaća u KM	FBiH =100
Prozor-Rama	1244	99

Obrada podataka :Federalni zavod za programiranje razvoja

4. Umirovljenici

Tablica broj 5: Broj umirovljenika i iznos sredstava za mirovine u 2023. godine

Tablica Broj 01: Broj umirovljenika i iznos obračuna za mirovine u 2023. godine								
Naziv općine	Vrste mirovine						Ukupno	
	Starosne		Invalidske		Obiteljske			
	Ukupno		Ukupno		Ukupno			
	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos	Broj	Iznos
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Prozor-Rama	841	539.741	164	78.945	487	223.756	1.492	842.46842

Izvor podataka : Federalni Zavod za mirovinsko i invalidsko osiguranje

Tablica broj 6: Prosječna isplaćena mirovina u 2023. godini

Naziv općine	Broj zaposl. na 1 umirovljenika	Ukupna prosječna mirovina KM	Prosječna starosna mirovina KM	Prosječna invalidska mirovina KM	Prosječna obiteljska mirovina KM
Prozor-Rama	1,0	564,64	649,78	481,37	459,46

Obrada podataka :Federalni zavod za programiranje razvoja

5. Vanjskotrgovinska razmjena

Za ostale analize mogu biti korisni podatci o izvozu i uvozu općine Prozor – Rama:

Tablica broj 7: Vanjskotrgovinska razmjena u F BiH općine Prozor-Rama u 2023. god.

Općina	Izvoz u KM	Učešće u izvozu	Uvoz u KM	Učešće u uvozu	Pokrivenost uvoza izvozom%	Saldo robne razmjene KM
Prozor-Rama	2.389.380	0,02	2.971.133	0,02%	80,42	- 581.753

Obrada podataka :Federalni zavod za programiranje razvoja

6. Indeks razvijenosti

Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao ponderirani prosjek više osnovnih socioekonomskih pokazatelja radi mjerenja stupnja razvijenosti jedinica lokalne samouprave i županija/kantona.

Ciljevi izrade indeksa razvijenosti su uravnoteženi regionalni razvoj županija i jedinica lokalne samouprave u FBiH, kontinuirano unapređenje javnih politika korištenjem rezultata indeksa razvijenosti, osiguranje transparentnosti i odgovornosti za korištenje javnih finansijskih sredstava. Koristi indeksa razvijenosti su unapređenje razvojnog planiranja i implementacije strateških dokumenata u FBiH, učinkovitija raspodjela finansijskih sredstava, utvrđivanje kako predviđenih, tako i nepredviđenih pozitivnih i negativnih učinaka implementacije strateških dokumenata.

Federalni zavod za programiranje razvoja (FZZPR), u svrhu mjerenja sveukupnog utjecaja implementacije strateških dokumenata u FBiH, izrađuje indeks razvijenosti županija i jedinica lokalne samouprave na gogišnjoj razini.

Tablica broj 8: Stupanj razvijenosti općine Prozor-Rama u 2018.-2023 godini

Godina	Prihodi od poreza na dohodak pc	Stupanj zaposlenosti	Kretanje stanovništva 2018-2023	Učešće starog stanovništva	Stupanj obrazovanja radne snage	Indeks	Rang	Grupa
2018	0,31	0,39	0,80	1,02	0,92	0,65	65	IV
2019	0,35	0,39	0,66	1,02	0,92	0,63	65	IV
2020	0,36	0,39	0,66	1,03	0,94	0,64	64	IV
2021	0,38	0,40	0,67	1,02	0,96	0,65	62	IV
2022	0,38	0,36	0,65	1,02	0,97	0,65	62	IV
2023	0,39	0,35	0,65	1,02	0,94	0,64	63	IV

Izvor i obrada podataka : Federalni Zavod za programiranje razvoja (za 2023. radna verzija)

U grupu IV (nerazvijene općine) rangirane prema indeksu razvijenosti ubrajaju se: Olovo (49), Jajce (50), Donji Vakuf (51), Grad Orašje (52), Grad Zavidovići (53), Vareš (54), Grad Stolac (55), Kalesija (56), Tomislavgrad (57), Grad Bosanska Krupa (58), Grad Cazin (59), Gornji Vakuf-Uskoplje (60), Odžak (61), Sanski Most (62), Prozor-Rama (63), Bosanski Petrovac (64), Kladanj (65) i Velika Kladuša (66).

U skladu sa Tablicom 8. Razine razvijenosti Federacije BiH po JLS u 2023. godini u V grupu (izrazito nerazvijene općine) spadaju Ravno, Domaljevac-Šamac, Drvar, Ključ, Glamoč, Bužim, Glamoč, Foča, Čelić, Pale, Teočak, Sapna, Bosansko Grahovo i Dobretići.

Ovdje treba uzeti u obzir činjenicu da metodologija prikupljanja statističkih podataka nije usklađena sa stvarnim stanjima, posebno u oblasti zaposlenosti i u oblasti bruto društvenog proizvoda, što ne daje realnu sliku o razvijenosti.

Napominjemo da se vrijednosti proizvodnje koje ostvaruju poslovni subjekti koji imaju proizvodnju u općini Prozor –Rama a sjedište izvan općine Prozor –Rama, pripisuju mjestima gdje imaju sjedište, a ne Prozoru – Rami u kojoj ostvaruju proizvodnju. Radi se o značajnim vrijednostima, posebno u proizvodnji električne energije. U slučaju prikazivanja ove proizvodnje po mjestu stvarnog ostvarivanja proizvodnje, pokazatelji za općinu Prozor – Rama bili bi daleko povoljniji.

7. Stanje u javnim poduzećima kojima je Općina Prozor – Rama osnivač

Javna poduzeća kojima je osnivač Općinsko vijeće Prozor – Rama u proteklom razdoblju su poslovala na način prikazan u nastavku:

„Agencija za lokalni razvoj“ d.o.o.

Ukupni prihodi Društva u 2023. godini bili su: 298.771,00 KM

Od toga :

- Poslovni prihodi : 298.769,00 KM

- Financijski prihodi: 2,00 KM.

Ukupni rashodi Društva u 2023. godini bili su: 295.181,00 KM

Dobit tekuće godine: 3.590,00 KM

Broj uposlenih na dan 31.12.2023 : 8 (osam)

Općinsko vijeće ima udjel od 100% u ukupnom kapitalu Društva.

„Javni prijevoz“ d.o.o.

Ukupni prihodi Društva u 2023. godini bili su: 1.253.584,00 KM

Od toga:

- Poslovni prihodi : 1.253.579,00 KM
- Financijski prihodi: 5,00KM

Ukupni rashodi Društva u 2023. godini bili su: 1.158.185,00 KM

Dobit tekuće godine (prije oporezivanja): 95.399,00 KM

Upisani temeljni kapital društva je 50.000,00 KM. Općinsko vijeće Prozor – Rama imatelj je udjela od 100% u ukupnom kapitalu Društva.

Broj uposlenih na dan 31.12.2023: 32 (tridesetdva).

Javno poduzeće „Radio Rama“ d.o.o.

Ukupni prihodi Društva u 2023. godini bili su: 377.027,00KM.

Ukupni rashodi Društva u 2023. godini bili su: 376.633,00 KM.

Dobit tekuće godine (prije oporezivanja) 2023: 394,00 KM.

Broj uposlenih na dan 31.12.2023. : 12 (dvanaest).

Upisani temeljni kapital Društva je 5.000,00 KM. Općinsko vijeće Prozor – Rama je imatelj 100% učešća u temeljnom kapitalu Društva.

Javno komunalno poduzeće „VODOGRAD“ d.o.o.

Ukupni prihodi Društva u 2023. godini bili su: 1.622.263,00 KM

Od toga:

- Poslovni prihodi: 1.308.054,00 KM (uključeno i ZKP: 256.410,00 KM).
- Ostali prihodi: 314.209,00 KM (uključeno i subvencije Općine 300.000,00 KM).

Ukupni rashodi Društva u 2023. godini bili su: 2.358.732,00 KM

Gubitak tekuće godine (prije oporezivanja): 736.469,00 KM

Broj uposlenih na dan 31.12.2023: 62 (šesdesetdva)

Temeljni kapital Društva je 7.844.714,00 KM. Općinsko vijeće Prozor – Rama na dan 31.12.2022. ima udjel u JKP „Vodograd“ d.o.o. u iznosu od 6.691.989,31 KM, što predstavlja 85,3057 % učešća u temeljnom kapitalu. Tijekom 2022. godine na ime povećanja udjela u kapitalu JKP „Vodograd“ Općina Prozor – Rama uplatila je iznos od 630.172,01 KM. Sredstvima koje je Općina Prozor – Rama uplaćivala u povećanje udjela u JKP „Vodograd“ omogućena je izgradnja objekata sortirnice, kompostane i pratećih objekata. Tijekom 2023. godine na ime povećanja udjela u kapitalu JKP „Vodograd“ općina Prozor-Rama uplatila je iznos od 1.149.600,00KM.

III. AKTIVNOSTI, MJERE I PROJEKTI ZA POBOLJŠANJE STANJA U OBLASTI GOSPODARSTVA U OPĆINI PROZOR - RAMA

Zbog ukupnog stanja u oblasti zaposlenosti i zapošljavanja kao i nekih njegovih trendova rasta u negativnom smislu, općina Prozor-Rama, kroz različite mjere i provedbene aktivnosti, nastoji pomoći malim i srednjim gospodarskim subjektima, prije svega zadržati postojeći broj uposlenih i poboljšati uvjete za nova zapošljavanja.

Izdvajaju se vlastita proračunska sredstva (programi poticajnih mjera u gospodarstvu i poljoprivredi, kapitalna ulaganja, edukacija i dr.), traži se i koristi sudjelovanje viših razina vlasti te domaćih i inozemnih ulagača.

Općina Prozor-Rama, kroz realizaciju utvrđenih strateških projekata, razvojnih programa i mjera na ključnim područjima (od čega su neki u fazi realizacije a neki u pripremi) očekuje značajniji razvitak gospodarskog sektora u narednom periodu i otvaranje novih radnih mjesta.

1. Strateški dokumenti i razvojni programi na razini općine Prozor - Rama:

U svom radu Općinske Službe se koriste slijedećim strateškim dokumentima koji utvrđuju glavne razvojne smjernice i potrebne mjere i aktivnosti:

- Strategije razvoja općine Prozor-Rama 2021.-2027. godine,
- Prostorni Plan općine Prozor-Rama 2010.-2020.,
- Regulacijski Plana centar Prozor 2015-2020. god.,
- Regulacijski Plan Šćit, (usvojen prednacrt),
- Regulacijski plan Pograđe, (usvojen prednacrt),
- Lokalni akcijski plan zaštite okoliša općine Prozor-Rama (LEAP).

Razvojni programi, mjere i aktivnosti oslonjeni na strateške dokumente su brojni. Oni su uglavnom višegodišnji, a najvažniji su slijedeći:

-Izgradnja infrastrukture (putovi, vodovod, rasvjeta) u funkciji poboljšanja općih uvjeta življenja stanovništva, posebno poboljšanja uvjeta za gospodarske djelatnosti. Izgrađenost putne mreže je vidljiva u Prozoru kao općinskom središtu ali do sada i u većini seoskih naselja. Izgrađenost vodovodne mreže također je dovela do toga da seoska naselja imaju preduvjete za civiliziran život, što je također preduvjet za gospodarski razvoj. Javna rasvjeta je također proširena na veći broj seoskih naselja i doprinosi osjećaju ugodnijeg življenja i boljih uvjeta za poslovanje.

1.1. Razvojni projekti i Program poticaja za zapošljavanje u općini Prozor-Rama za 2023.

Program poticaja za zapošljavanje u općini Prozor-Rama za 2023.

Tijekom 2023. godine Služba je pratila dva projekta po Programu poticaja za zapošljavanje: Projekt Rama Tex i Projekt GS RAMA:

Tvornica GS – RAMA d.o.o. Prozor – Rama

Tijekom 2023. godine po ovom projektu obavljene su slijedeće aktivnosti:

- Po Javnom pozivu za korištenje sredstava po Programu poticaja za zapošljavanje u općini Prozor-Rama, glavna aktivnost odnosila se na projekt GS RAMA.
- Od kraja 2020., te tijekom 2021., 2022. i 2023. godine obavlja se prijevoz uposlenika koji su ugovorili rad u okviru GS Holding i obučavaju se za rad u GS RAMA, sukladno spomenutom ugovoru.
- Izvršen je i sastanak sa učenicima i roditeljima u Srednjoj školi u Prozoru sa ciljem dogovaranja prilagođenog sustava učenja u Srednjoj školi.
- Početkom veljače 2023. kreiran je javni poziv za dodjelu učeničkih stipendija od strane općine Prozor – Rama i GS RAMA, sa ciljem obuke za kasniji rad u tvornici,

- Anex 4 Ugovora o potpori zapošljavanju po projektu GS RAMA potpisan je 20.2.2023. i njime je regulirana uplata druge tranše poticajnih sredstava u visini od 500.000,00 KM, kumulativno 1.000.000,00 KM.
- Anex 5 Ugovora o potpori zapošljavanju po projektu GS RAMA potpisan je 7.3.2023. i njime je regulirana garancija u obliku 10 mjenica i bankarska garancija na 1.000.000,00 KM, od GS TMT Travnik.

Partnerski ugovor sa Caritasom Švicarske

Općina Prozor-Rama je među sedam općina koja je potpisala partnerske ugovore sa Caritasom Švicarske. Ugovori se odnose na partnerstvo u okviru projekta “Promocija inkluzivnog razvoja ruralnih područja kroz sistemsku tranziciju u Bosni i Hercegovini – RAST” i definira principe i suradnju na inkluzivnom razvoju ruralnih područja kroz sistemske promjene.

Ovaj trogodišnji projekt RAST, čija je ukupna vrijednost 2 milijuna švicarskih franaka, Caritas Švicarske realizira s Udruženjem za poduzetništvo “LiNK” iz Mostara.

Projekti obuhvaćaju integraciju osoba sa poteškoćama u razvoju na tržište rada, uspostava osnovne poslovne infrastrukture, implementacija ekološki prihvatljivog oblika turizma, valorizacija arheoloških lokaliteta i uspostavljanje kontrole pružanja turističkih usluga.

Projekt ReLOaD2

Regionalni program lokalne demokracije na Zapadnom Balkanu 2 (ReLOaD2) je nastavak inicijative podržane od strane Evropske unije - Projekat jačanja lokalne demokracije i proširenog Regionalnog programa lokalne demokracije na Zapadnom Balkanu. Ovaj projekat financira Europska unija (EU) a provodi Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP).

U 2023. godini nastavljene su aktivnosti na projektu a komisija za evaluaciju je izabrala 3 projekta sljedećih organizacija: Veslački klub "Rama", Crveni križ i Udruga građana djece sa posebnim potrebama "Djeca nade".

Javni poziv za podnošenje prijava za sufinansiranje projekata od značaja za jedinice lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine

Općina Prozor-Rama je aplicirala na javni poziv Vlade Federacije Bosne i Hercegovine sa projektom " Izgradnja tržnice u Prozoru/II faza ". Ovaj projekt predstavlja značajan korak u unapređenju poljoprivrede u općini. Projekt izgradnje i opremanja Gradske tržnice/faza II predviđa dovršetak započetog projekta i njegovo puštanje u funkciju s ciljem povećanja ekonomske konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača, obrta - tradicijskih zanata. U fazi I završeni su zemljani radovi, betonski i armirano-betonski radovi, zidarski te krovopokrivački radovi a u fazi II će se završiti preostali poslovi (izrada fasade, ugradnja instalacija, uređenje unutrašnjih zidova, stolarski radovi i opremanje pijace) Ukupna vrijednost radova u fazi II procijenjena je na 1.339.309,89 KM. Projekt je odobren za financiranje od strane Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u iznosu 300.000,00 KM.

Provedba projekta lokalne energetske tranzicije

Općina Prozor-Rama je temeljem sporazuma, potpisanog sa federalnim Min. rada i socijalne politike a koji se odnosi na realizaciju programa EU pomoći domaćinstvima u FBiH, s ciljem prevazilaženja krize izazvane poskupljenjima energenata, aplicirala sa 1109 prijava od potencijalnih 1652, što čini 67% od očekivanog odziva. Pravo na pomoć ostvarilo je 726 domaćinstava, temeljem čega je VFBiH donijela odluku o pojedinačnim iznosima po domaćinstvu

i ukupnim sredstvima za općinu Prozor-Rama u iznosu 326.727,89 KM, nakon čega je Općina izvršila uplate krajnim korisnicima.

Projekt LINK4StartUps

Projekt realiziran tijekom 2023. godine, osnovano 6 novih obrta i jedno poduzeće, uz zapošljavanje 7 novih uposlenika. U tijeku je praćenje aktivnosti novoosnovanih poslovnih subjekata.

Izgradnja poslovne infrastrukture za stvaranje uvjeta bržeg razvoja poduzetništva (poslovne zone i drugi oblici poslovne infrastrukture)

- Za poslovnu zonu „Izlaz“ urađen je glavni projekt br. 08/22, „Priključak na regionalnu cestu R418 proizvodno-poslovnog objekta na parceli k.č. 6-1/3, K.O. Varvara u skladu sa Prostornim planom. Vrijednost projekta jeste 500.000,00 KM.
- Urađen je priključak na regionalnu cestu R418 proizvodno-poslovnog objekta na parceli k.č. 6-1/3, K.O. Varvara u poslovnoj zoni „Izlaz“ Varvara“, 128.000,00 KM (FR)
- Izgrađena vodovodna infrastruktura za gospodarsku zonu Izlaz, Ugovor br. 01/1-82/23: 1) Vodosprema 122.023,89; 2) Transportni cjevovod 62.600,00; Optika 3128,00 (FR).
- U poslovnoj zoni Bare izgrađena je pristupna cesta i uređene ulice (spoj Splitske ulice i ulice Kralja Tomislava – 330.000,00 KM).

1.2. Projekti iz oblasti turizma

Izgradnja platoa za vidikovac Ramsko jezero

Projekt koji je općina Prozor-Rama aplicirala prema Ministarstvu trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ/K. Opći cilj projekta je poticaj i doprinos ne samo lokalnom nego i širem razvoju turizma, izgradnjom platoa za vidikovac Ramsko jezero u Prozor-Rami, te jačanje promocije. Općina Prozor-Rama je sa Ministarstvom trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ/K u prosincu 2023.god. potpisala Ugovor za sufinanciranje projekta Izgradnja platoa za vidikovac Ramsko jezero.

XI. tradicionalna veslačka regata „Lake to lake“

Općina Prozor-Rama je sa Ministarstvom trgovine, turizma i zaštite okoliša HNŽ/K u prosincu 2023.god. potpisala Ugovor za sufinanciranje projekta/manifestacije XI. tradicionalna veslačka regata „Lake to lake“.

2. Projekti, programi i provedbene aktivnosti za naredni period:

Strategijom razvoja općine Prozor – Rama u razdoblju 2022. -2027. godine definirani su ključni strateški prioriteti kako slijedi:

DOVRŠETAK IZGRADNJE TVORNICE METALSKIH PROIZVODA GS RAMA

Kontinuirano se odrađuju aktivnosti na provedbi Ugovora potpisanog 26.4.2022.godine, između Općine Prozor-Rama i tvrtke GS HOLDING GmbH, Regensburg, Njemačka, a sve u cilju novog zapošljavanja.

Lokacija nove tvornice je u poslovnoj zoni „Izlaz“, za koju je osigurano zemljište cca 100 000 m². Tvornica je zanimljivog arhitektonskog izgleda koju čine proizvodna hala s popratnim postrojenjima, zatvorenog prostora od 9000 kvadratnih metara.

Prostor je namijenjen za više od 200 radnih mjesta gdje je predviđena izrada metalških proizvoda za inozemnog partnera s planskim proširenjem proizvodnog programa na dijelove za električna dostavna vozila, čiji je razvoj u završnoj fazi.

Pored navedene proizvodnje uz tvornicu planira se izgraditi i veliki solarni park za proizvodnju električne energije za potrebe tvornice, a i za potrebe tržišta.

Ukupna vrijednost projekta se procjenjuje na oko 40.000.000,0 KM.

PROJEKT IZGRADNJE TURISTIČKOG CENTRA

Projekt predviđa izgradnju suvremenog turističkog objekta za smještaj 50 i više gostiju, sa sadržajima kao što su:

- vanjski sportski tereni
- unutarnji sportski tereni i teretane
- welnes i spa sadržaji
- kongresne dvorane
- restoran za prihvrat većeg broja gostiju (300 i više)
- vrijednost programa za razdoblje od 2023. do 2027. : 10.000.000,00 KM.

IZGRADNJA I UREĐENJE POSLOVNIH ZONA I DRUGI INFRASTRUKTURNI PROJEKTI ZA RAZVOJ PODUZETNIŠTVA

Daljnjom izgradnjom poslovnih zona predviđeno je uređenje zemljišta i izgradnja kompletne poslovne infrastrukture za obavljanje gospodarskih djelatnosti, u cilju razvoja malog i srednjeg poduzetništva i otvaranje manjih radnih mjesta.

Osim poslovnih zona, raditi će se i na drugim oblicima poslovne infrastrukture.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 2.000.000,00 KM

IZGRADNJA PROŠIRENE VODOVODNE MREŽE I KANALIZACIJSKOG SUSTAVA

Projektom daljnje izgradnje vodoopskrbnog i kanalizacijskog sustava predviđa se reguliranje te oblasti za preostala naselja koja nisu obuhvaćena vodoopskrbnom i kanalizacijskom mrežom, u kojima je moguće imati rješenja.

Realizacija projekta će doprinijeti poboljšanju kvalitete života stanovništva, poboljšanje sanitarno-higijenskih uvjeta, unaprjeđuje kvalitetu okoliša, kroz unaprjeđenje i proširenje sustava vodoopskrbe.

Ovim će značajno biti poboljšani uvjeti življenja u tim naseljima, uz velike pozitivne učinke po okoliš.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 7.000.000,00 KM

PROJEKTI ENERGETSKE TRANZICIJE

Projektima energetske tranzicije općina Prozor-Rama uključit će se u suvremene trendove koji na globalnoj razini predviđaju dekarbonizaciju, decentralizaciju, digitalizaciju.

Primjenom ovog koncepta kroz projekt energetske tranzicije općina će biti pridružena sektoru pametnih općina, s vlastitom proizvodnjom električne energije iz obnovljivih izvora u javnom

sektoru kao i proizvodnjom od strane privatnog sektora i domaćinstava, koja će biti veća od ukupne potrošnje energije na razini općine.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 1.500.000,00 KM.

DOVRŠETAK IZGRADNJE I OPREMANJA GRADSKE TRŽNICE

Projekt dovršetka izgradnje i opremanja Gradske tržnice predviđa dovršetak započetog projekta i njegovo puštanje u funkciju s ciljem povećanja ekonomske konkurentnosti poljoprivrednih proizvođača, obrta - tradicijskih zanata.

Planirano je da zelena tržnica bude poslovni objekt sa zatvorenim i otvorenim prostorom, podijeljen u 3 zone:

1. prodaja u natkrivenom otvorenom dijelu u razini prizemlja- planirana je za prodaju voća i povrća i druge robe

2. prodaja u zatvorenom dijelu građevine, prizemlje, planirana je za prodaju specifične lako kvarljive robe koja se ipak mora prodavati i skladištiti u kontroliranim uvjetima: meso, riba, mlijeko i mliječni proizvodi i druga lako kvarljiva hrana

3. prodaja na katu s ugostiteljskim sadržajima; na katu su planirana 4 veća i jedan manji poslovni prostor, kotlovnica, ured i restoran s kuhinjom.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 2.000.000,00 KM.

DOVRŠETAK IZGRADNJE I OPREMANJA DJEČJEG VRTIĆA

Projekt „Dječji vrtić“ jedan je od kapitalnih projekata općine Prozor-Rama. Otvaranjem nove zgrade dječjeg vrtića (23.5. 2024.) stvoreni su uvjeti za smještaj i čuvanje djece od najmlađih uzrasta do početka školovanja. Dječji vrtić ima sve sadržaje kako bi se po najnovijim standardima brinulo o oko 110 do 150 djece.

Dječji vrtić projektiran je sa sljedećim sadržajima:

-prizemlje, ulazna etaža s ulaznim hodnikom, četiri odjela za boravak djece po grupama s pripadajućim vanjskim prostorima, administrativni dio te ekonomski dio s posebnim ulazom koji se sastoji od kuhinje i pripadajućih prostora za grijanje i prostorije za domara s posebnim prostorom za skladištenje i popravak opreme

-suteran, u suterenskoj etaži su dvije jedinice za boravak jasličke djece s pripadajućim vanjskim prostorima te prostor više namjena sa spremištem i toaleti za goste

-prohodni i ravni krov, objekt je projektiran tako da je veći dio krova riješen kao prohodni ravni krov do kojeg se može doći liftom i vanjskim stubištem, a na njemu su predviđeni sadržaji za dječju igru. Drugi dio krova je neprohodni ravni kosi krov.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 2.000.000,00 KM.

DOVRŠETAK IZGRADNJE EKO PARKA

Gospodarenje otpadom postalo je jedan od važnijih ciljeva suvremenog društva. Općina Prozor-Rama je, zajedno s Javnim komunalnim poduzećem Vodograd d. o. o., krenula u izgradnju Ekoparka. To je jedinstven projekt na teritoriju Bosne i Hercegovine i čini ga sortirnica krutog otpada, kompostana, reciklažno dvorište i pročistač otpadnih voda.

Vođeni činjenicom da otpad nije više smeće nego sekundarna sirovina u sklopu Ekoparka Prozor-Rama, izgrađena je sortirnica otpada za prikupljanje i razvrstavanje otpada kapaciteta 3 t/h gdje se razvrstava osam vrsta otpada (papir, karton, plastika, MET, PET, staklo i metal) te organski (biootpad) otpad. Ulaganjem financijskih sredstava u izgradnju odgovarajućih pogona za

zbrinjavanje i recikliranje otpada, naša općina pokazuje razvijen nivo ekološke svijesti u svrhu zaštite ljudi i okoliša.

Uz sortirnicu otpada započela je gradnja suvremene bioreakcijske kompostane otpada, gdje će se odlagati organski otpad i pod posebnim uvjetima i procesima dobivati kompost koji će se dalje koristiti u poljoprivredi ili pak cvjećarstvu.

Pored toga u sklopu Eko parka nalazit će se i pročištač otpadnih voda. Cilj pročištača je da se sve fekalije iz grada Prozora prikupe na jednom mjestu i kao takve pročiste na uređaju za pročišćavanje otpadnih voda. Pročišćavanjem otpadnih voda održava se dobro stanje vodnog ekosustava nizvodno kao i kvaliteta prirodnih voda tekućica.

Općina Prozor-Rama trenutno nema postrojenje za pročišćavanje i sve otpadne vode se slijevaju u otvorene tokove rijeka Prozorčice i Rame.

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 4.000.000,00 KM.

IZGRADNJA PROŠIRENE I POBOLJŠANE LOKALNE PUTNE MREŽE

Projekt izgradnje, rekonstrukcije, sanacije i probijanja novih trasa lokalne putne mreže stalni je projekt općine.

Realizacijom navedenog projekta naselja u ovoj općini dobit će kvalitetne pristupne putove i prilaze, dostojne potreba i vremena u kome živimo.

Rekonstrukcija gradskih ulica stalna je aktivnost općine Prozor-Rama, a odnosi se na njihovo proširenje, postavljanja rubnjaka i pješačkih staza tamo gdje je to moguće, zamjena/polaganje tamponskog i asfaltnog sloja i uređenje i postavljanje vertikalne i horizontalne signalizacije..

Vrijednost projekta za razdoblje od 2023. do 2027. : 15.000.000,00 KM

Za provedbu projekata biti će potrebno nastaviti aktivnosti na osiguravanju potrebnih sredstava, a te aktivnosti uključuju i sudske sporove kojima je cilj uvođenje plaćanja naknada od strane elektroprivrednih poduzeća u iznosima koji su zakonom predviđeni.

IV. ZAKLJUČAK

Praćenje stanja u oblasti gospodarstva sa ciljem pokretanja aktivnosti kojima bi se stanje poboljšalo, stalna je zadaća općinske administracije.

Provedba projekata predviđenih Strategijom razvoja općine Prozor – Rama 2022. -2027. Značajno će se popraviti i stanje u oblasti gospodarstva u ovoj općini. Posebno se to odnosi na projekt izgradnje tvornice GS Rama koja će uposliti veći broj lokalnog stanovništva, a čija uspješnost može doprinijeti osnivanju novih proizvodnih pogona i poboljšanju statusa ove općine mjereno indeksom razvijenosti.

Poduzetim mjerama na razini Općine ublažiti će se posljedice izuzetno negativnih kretanja u kojima se nalazi Bosna i Hercegovina. Naime, činjenica da Bosna i Hercegovina već dugi niz godina zauzima najlošija mjesta na svim ljestvicama kojima se mjere uvjeti poslovanja, posebno po lakoći poslovanja kao indikatoru koji objektivno mjeri aspekte poslovne regulative za domaća preduzeća, po kojemu je BiH posljednja od europskih zemalja.

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije
Josip Juričić, Šef Službe